

Основни права

В Европейския съюз защитата на основните права се гарантира както на национално равнище от конституционните системи на държавите членки, така и на равнище ЕС от Хартата на основните права на ЕС.

Европейският съд по правата на човека в Страсбург, който не е институция на ЕС, а орган на Съвета на Европа, осигурява допълнително равнище на защита в случай на твърдени нарушения на правата, предвидени в Европейската конвенция за правата на човека.

В Хартата на основните права на ЕС е предвиден набор от индивидуални права и свободи. Чрез нея се гарантират изведените в съдебната практика на Съда на ЕС права, установени в Европейската конвенция за правата на човека, както и други права и принципи, произтичащи от конституционните традиции на държавите — членки на ЕС, и от други международни инструменти.

Съставена от представители на правителствата и парламентаристи от всички държави от ЕС, в Хартата са залегнали основните права — като свободата на изразяване и на вероизповедание, икономическите и социалните права — които отразяват общите ценности и конституционното наследство на Европа. В Хартата се съдържат и по-нови права, т. нар. права от „трето поколение“, като правото на защита на данните и правото на добра администрация.

Ако смятате, че основните ви права са били нарушени, имате възможност да потърсите помощ от различни институции или органи в държавите членки или, при определени условия — на равнище ЕС.

В настоящия раздел се предоставя информация за това с кои институции следва да се свържете в случай на нарушение на основните права. **Моля, изберете знаме, за да получите подробна информация за съответната страна.**

На национално равнище

Хартата на основните права на Европейския съюз се прилага за държавите членки единствено във връзка с прилагането на правото на ЕС. Държавните органи — от законодателната, изпълнителната и съдебната власт — в държавите членки са длъжни да спазват Хартата единствено когато прилагат правото на ЕС, а именно когато изпълняват регламенти или решения на ЕС или транспонират негови директиви. С помощта на дадените от Съда на ЕС насоки националните съдии имат правомощието да осигурят спазването на Хартата от страна на държавите членки единствено при прилагането на правото на ЕС от тяхна страна.

Ако дадена ситуация няма връзка с правото на ЕС, националните органи, в това число съдилищата, са тези, които налагат спазването на основните права. Когато Хартата не е приложима, основните права са все още обезпечени на национално равнище в съответствие с националните конституционни системи. На национално равнище държавите членки разполагат с обстойни разпоредби относно основните права, а тяхното спазване е осигурено от националните съдилища.

Всички държави членки са поели ангажименти по Европейската конвенция за правата на човека отделно от задълженията си съгласно правото на ЕС. Ето защо като последна мярка, след изчерпване на всички правни средства за защита на национално равнище, гражданите могат да заведат дело в Европейския съд по правата на човека в Страсбург поради нарушаване от страна на държава членка на основните права, гарантирани от Европейската конвенция за правата на човека.

Европейският съд по правата на човека е съставил [📄 списък с критериите за допустимост](#), за да упъти потенциалните ищци как сами да проверят дали в техния случай може да са налице пречки жалбите им да бъдат разгледани от съда.

На равнище ЕС

Ролята на Европейската комисия

Хартата на основните права на ЕС се прилага по отношение на всички действия на институциите на ЕС. Ролята на Комисията е да гарантира, че нейните законодателни предложения са съобразени с Хартата. Всички институции на ЕС (и по-специално Европейският парламент и Съветът) отговарят за спазването на Хартата в хода на целия законодателен процес.

Разпоредбите на Хартата се прилагат по отношение на държавите членки единствено когато те прилагат правото на ЕС. Ако дадено лице смята, че национален орган е допуснал нарушение на Хартата при прилагането на правото на ЕС, то може да подаде жалба до Комисията, която има правомощието да започне производство срещу държавата членка за установяване на неизпълнение на задължения.

Комисията не е съдебен орган или въззивна инстанция срещу решенията на националните или международните съдилища. По принцип тя не разглежда по същество отделни случаи, освен когато това е от значение за осъществяването на нейната функция по гарантиране на правилното прилагане на законодателството на ЕС от страна на държавите членки. По-специално, ако установи по-общ проблем, Комисията може да се свърже с националните органи, за да решат проблема, като крайното средство за тази цел е завеждането на дело срещу съответната държава членка пред Съда на ЕС. Целта на това производство е да се гарантира, че съответното национално право или практика на национална администрация или съд е в съответствие с изискванията на законодателството на ЕС.

Съд на Европейския съюз

Съдът в Люксембург е институция на Европейския съюз. Той е последна инстанция по отношение на Договорите, Хартата и правото на ЕС. Съдът на ЕС е гарант, че те се тълкуват и прилагат по еднакъв начин в целия Европейски съюз и че институциите на ЕС и държавите членки действат в съответствие с това, което им налага правото на ЕС.

Когато физическо лице или предприятие счита, че акт на институциите на ЕС, който го засяга пряко, нарушава неговите основни права, то може да заведе дело в Съда на Европейския съюз, който при определени условия има правомощието да отмени този акт. Частно лице обаче не може да предяви иск срещу трето лице (физическо или юридическо) или срещу държава членка пред Съда на Европейския съюз.

Европейски съд по правата на човека

С влизането в сила на Договора от Лисабон от Европейския съюз се изисква да се присъедини към Европейската конвенция за правата на човека. Когато този процес приключи, лицата, които смятат, че техните човешки права са били нарушени от страна на ЕС, след изчерпване на всички правни средства за защита на национално равнище, също ще могат да заведат дело в Европейския съд по правата на човека. Така ще бъде въведен допълнителен съдебен контрол по отношение на защитата на основните права в ЕС.

Тази страница се поддържа от Европейската комисия. Информацията на тази страница не отразява задължително официалната позиция на Европейската комисия. Комисията не поема никаква отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. За да се запознаете с правилата относно авторското право за страниците на ЕС, моля прочетете правната информация.

Последна актуализация: 18/01/2019